

اخلاق پژوهش اینترنتی

Internet Research Ethics

مهوش کلهر کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی

مقدمه

-اینترنت ، به عنوان یک زمینه ، ابزار و مکان ، دارای مسائل اخلاقی خاص و گسترده ای است .

-اخلاق تحقیقات اینترنتی یک زیرشاخه است از اخلاق حرفه ای است.

-چارچوبهای اخلاقی موجود ، از جمله نتیجه گرایی،فایده گرایی،اخلاق فضیلت .... به روشهای بررسی و ارزیابی مسائل اخلاقی در تحقیقات اینترنتی کمک کرده اند.

مقدمه

-اینترنت به عنوان منبع اصلی داده برای تحقیقات ظهور کرده است. بطوریکه از طریق آن می توان موضوعات تحقیقاتی و نحوه آنها را مشاهده کرد

-در اینترنت می توان هویت و جوامع تحقیق را بصورت آنلاین بسازیم .

-اینترنت می تواند ،ابزاری برای جمع آوری داده ها باشد.

-در اینترنت تجزیه و تحلیل داده ها رادر مقیاس بزرگ می توان انجام داد.

مقدمه

-تحقیقات اینترنتی برای مطالعات کمی در رشته های متنوع به عنوان یک منطقه نوظهور (e-Social) (به این معنی است که اینترنت به طور فزاینده ای در حال شکل گیری آزمایشگاهی برای تحقیقات است)

-تحقیقات اینترنتی به تنهایی موضوعات کاملاً جدیدی را مطرح نمی کند .

-تحقیقات اینترنتی هنجارها و ارزشهای شناخته شده اخلاق تحقیق را نیز بی اعتبار نمی کند.

-مبانی اخلاقی تحقیقات اینترنتی ماهیتی جهانی دارد.

-در تحقیقات اینترنتی مسئله مهم اطمینان از عزت و یکپارچگی شرکت کنندگان است.

مقدمه

-در تحقیقات اینترنتی با ظهور شبکه های اجتماعی به عنوان مکانی برای به اشتراک گذاری اطلاعات و سایتی برای تحقیقات بیشتر می شود.

-کاربران به طور فزاینده ای اطلاعات شخصی بیشتری را در سیستم هایی مانند Facebook ، MySpace یا Twitter به اشتراک می گذارند.

-برای محققان ، سیستم های رسانه های اجتماعی منبع غنی برای مطالعه فراهم می کنند و بسیاری از مطالب در دسترس هستند تا با حداقل تلاش مشاهده ، بارگیری شوند

هنجارها و اصول بنیادی در تحقیقات زیست پزشکی و رفتاری

در سال ۱۹۷۹، کمیسیون ملی مراقبت از آزمودنیهای انسانی تحقیقات رفتاری و پزشکی زیستی گزارشی را منتشر کرد که زیربنای رفتار پژوهشی را بر سه اصل زیرقرار داده است.

سه هنجار اصلی شامل :

1. احترام به افراد است (به عنوان موجوداتی آزاد یا خودمختار)
2. خیرخواهی (بخشش و مهربانی)
3. عدالت

این هنجارها به نوبه خود الزامات اخلاقی اولیه را برای تحقیقات در مورد افراد انسانی ایجاد می کننداز جمله :

- ✓ به حداقل رساندن خطر
- ✓ اطمینان از محافظت از بی هویتی
- ✓ محرمانه بودن
- ✓ حریم خصوصی افراد.
- ✓ کسب رضایت آگاهانه ؛ و غیره.

مقدمه

از آنجا که روش تحقیق آنلاین هنوز در مراحل ابتدایی است ،
محقق تقریباً در هر مرحله از فرایند تحقیق احتمالاً با موضوعات اخلاقی روبرو شود. آیا برای تحقیقات آنلاین به مجموعه
دستورالعمل های اخلاقی جدیدی نیاز داریم؟
طبق وارنوک (۱۹۷۱) شامل چهار ارزش اصلی است: عدم فریب ، عدم تبعیض ، عدم سوء نیت و بخشش

مقدمه

از نظر مفهومی و تاریخی ، اخلاق تحقیق در اینترنت با اخلاق رایانه و اطلاعات مرتبط است و شامل موارد اخلاقی مانند دانش و رضایت شرکت کنندگان ، حریم خصوصی داده ها ، امنیت ، رازداری و یکپارچگی داده ها ، مسائل مربوط به مالکیت معنوی و استانداردها یا هنجارهای جامعه ، انضباطی و حرفه ای است. در طول تکامل اینترنت ، این بحث وجود داشته است که آیا معضلات اخلاقی جدیدی در حال ظهور است ، یا معضلات موجود مشابه معضلات در سایر حوزه های تحقیقاتی است .

دلایل افزایش این نوع پژوهش در آینده نزدیک

1. پژوهش در فضای مجازی به لحاظ مالی ارزان است و با کمی خلاقیت می‌توان یک پیمایش ملی را با هزینه تقریباً صفر به انجام رساند
2. داده‌های حاصل از پژوهش مجازی نیاز به ورود مجدد به نرم افزارهای تحلیل ندارند و مستقیماً از پلتفرم پیمایشی به نرم افزارهایی مثل ای پی اس اس، ایموس، لیزرل و غیره وارد می‌شوند
3. به دلیل گمنامی - مفروض - در فضای مجازی، احتمال صداقت پاسخگویان در پژوهش‌هایی که مسائل حساس و شخصی را بررسی می‌کنند، بالاتر می‌رود.
4. کاهش هزینه‌ها، کاهش حجم کار، دسترسی سریع و بهتر به منابع و اطلاعات،
5. گرفتن حمایت‌های مالی بسیار کم برای پژوهشگران جوان،
6. برقراری ارتباطات علمی بین دانشجویان و اساتید داخلی و خارجی، بوجود آمدن رقابت عادلانه‌تر و وجود یک فضای تقریباً پاک و عاری از هرگونه سوگیری ایجاد میکند

سوالات اخلاقی جدید در دنیای مجازی

1. محققان برای محافظت از حریم خصوصی افرادی که در فضاهای "عمومی" اینترنت فعالیت می کنند ، چه تعهدات اخلاقی دارند؟
2. فضاهای عمومی چگونه تعریف میشود؟
3. آیا در دوره نظارت و ردیابی داده های فراگیر و همه گیر انتظارات منطقی از حریم خصوصی وجود دارد؟
4. چگونه محرمانه یا ناشناس بودن بصورت آنلاین تضمین می شود؟
5. چگونه و باید رضایت آگاهانه از طریق اینترنت کسب شود؟
6. چگونه باید تحقیق در مورد خردسالان انجام شود ، و چگونه ثابت می کنید یک موضوع جزئی نیست؟
7. آیا فریب (تظاهر به شخصی که نیستید ، جلوگیری از شناسایی اطلاعات قابل شناسایی و غیره) بصورت آنلاین یک هنجار است یا ضرر؟
8. چگونه "آسیب" به شخصی که در یک فضای آنلاین وجود دارد امکان پذیر است؟
9. افراد موجود در مجموعه داده های بزرگ تا چه اندازه قابل شناسایی هستند؟

تعاریف

پژوهش اینترنتی یا پژوهش در فضای مجازی: پژوهش‌ها و فرآیندهایی پژوهشی هستند که در آن از اینترنت و فضای مجازی به عنوان ابزار یا محیط پژوهش برای گردآوری داده‌ها، مجموعه داده‌ها، پایگاه داده‌ها یا دیگر منابع آنلاین به منظور انجام فعالیت‌های پژوهشی استفاده می‌شود.

• اخلاق پژوهش اینترنتی یا اخلاق پژوهش در فضای مجازی: در این حوزه مطالعاتی، به تجزیه و تحلیل مسائل اخلاقی و به کارگیری اصول و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فعالیت‌هایی پژوهشی پرداخته می‌شود که مبتنی بر فضای مجازی بوده و در ساحت فضای مجازی انجام می‌گردد.

• منشور اخلاق پژوهش اینترنتی یا منشور اخلاق پژوهش در فضای مجازی: به مجموعه اصول و رهنمودهایی اخلاقی گفته می‌شود که توجه و به کارگیری آنها در مواجهه با مسائل و چالش‌های اخلاق پژوهش در فضای مجازی، موجب بهبود موقعیت و ارتقای سلامت اخلاقی در تحقق فعالیت‌های پژوهشی می‌گردد.

تعاریف

تحقیقات مبتنی بر اینترنت: تحقیقاتی است که از اینترنت برای جمع آوری اطلاعات از طریق یک ابزار آنلاین، مانند یک نظرسنجی آنلاین استفاده می کند. مطالعاتی در مورد چگونگی استفاده مردم از اینترنت، به عنوان مثال، از طریق جمع آوری داده ها و / یا بررسی فعالیت ها در هر محیط آنلاین و یا، استفاده از مجموعه داده آنلاین، پایگاه داده یا مخازن.

تاریخچه پژوهش اینترنتی

از دهه ۱۹۹۰ پیرامون استفاده از اینترنت برای تحقیق، با تأکید فزاینده بر ابعاد اخلاقی تحقیقات اینترنتی، ایجاد شد.

در سال ۱۹۹۶، استورم کینگ استفاده روزافزون از اینترنت را به عنوان مکانی برای تحقیقات تشخیص داد. کار وی با استفاده از فرم‌های ظهور ایمیل، چت، لیست‌های ویژه و اجتماعات مجازی، رهنمودهای انجمن روانشناسی آمریکا را برای تحقیقات در مورد موضوعات انسانی بررسی کرد

زندگی شری ترکل در سال ۱۹۹۷: هویت در عصر اینترنت توجه مستقیم را به عنصر انسانی محیط بازی‌های آنلاین فرا خواند. تورکل که کاملاً به سمت پژوهش‌های مبتنی بر متن در مقابل شخص پیش می‌رود، محققان را بر آن داشت تا پیامدهای تحقیقات انسانی در مورد موضوعات انسانی را در نظر بگیرند

تاریخچه پژوهش اینترنتی

تحقیق درباره تجربه واقعی در فضای مجازی (1998)، پیچیدگی های روش شناختی مطالعات قوم نگاری آنلاین را برجسته کرد ،

Jacobson در سال ۱۹۹۹ در زمینه روش تحقیق تحقیقات اینترنتی انجام داد. "زمینه" مطالعه ، پویایی نقش های محقق ، هویت و بازنمایی شرکت کنندگان از فضاهای مجازی را تغییر داد.

کار مارکام در تحقیقات آنلاین کیفی در میان رشته ها تأثیرگذار بوده است ، زیرا تحقیقات در پرستاری ، روانشناسی و پزشکی پتانسیل این الگوی را برای تحقیقات آنلاین پیدا کرده است.

در سال ۱۹۹۹ ، انجمن آمریکایی پیشرفت علم (AAAS) ، با عقد قراردادی از طرف دفتر حفاظت از آمریکا در برابر خطرات تحقیقاتی (که اکنون به عنوان دفتر حمایت از تحقیقات انسانی شناخته می شود) ، کارگاهی را با هدف ارزیابی همسویی مفاهیم اخلاقی پژوهش سنتی با تحقیقات اینترنتی.

تاریخچه پژوهش اینترنتی

در سال ۱۹۹۹، گانتر آیزنباخ اولین سرمقاله را در مجله تازه تاسیس تحقیقات پزشکی اینترنتی: توجه به جنبه های رو به رشد اجتماعی و بین فردی اینترنت را بیان کرد. سه نیروی محرک در تأسیس این مجله را بیان کرد.

۱- در آینده پروتکل های اینترنتی برای اطلاعات و ارتباطات بالینی استفاده می شوند و فناوری اینترنت بستر بسیاری از برنامه های تحقیقاتی پزشکی از راه دور خواهد بود

۲- اینترنت انقلابی در جمع آوری، دسترسی و انتشار اطلاعات غیر بالینی در پزشکی ایجاد می کند: اکنون پایگاه های اطلاعاتی و کتابشناسی در سراسر جهان از طریق رابط های گرافیکی کاربر قابل دسترسی هستند، می توان با استفاده از اینترنت و به طور فزاینده ای از اینترنت، اطلاعات اپیدمیولوژیک و بهداشت عمومی را جمع آوری کرد. برای کاربردهای آموزش تعاملی پزشکی استفاده می شود

۳- اینترنت نقش مهمی در آموزش بهداشت مصرف کننده، ارتقا **health** سلامت و پیشگیری از راه دور دارد.

تاریخچه پژوهش اینترنتی

مصاحبه های ضبط شده در قالب صوتی یا تصویری ممکن است برای تحقیق یا گزیده ای در یک نشریه ، مستند رادیویی یا ویدئویی ، نمایشگاه موزه ، نمایش دراماتیک یا شکل دیگر ارائه عمومی مورد استفاده قرار گیرند. ضبط ها ، رونوشت ها ، کاتالوگ ها ، عکس ها و مواد مستند مرتبط نیز می توانند در اینترنت قرار گیرند. تحت مفهوم متن و نه موضوعات انسانی ، تحقیقات اینترنتی به استدلال های انتشار و کپی رایت بستگی دارد

تاریخچه پژوهش اینترنتی

یک محقق نیازی به کسب رضایت برای استفاده از متن وبلاگ ندارد ، زیرا این مقاله عموماً در دسترس عموم ، متنی و منتشر شده است. برای برخی از مکان ها و ابزارهای اینترنتی مناسب است ، اما نه در همه شرایط بلکه بحث حساسیت داده و هدف استفاده از آن و انتظارات از شرکت کنندگان در اینترنت در سال ۲۰۰۴ توسط Sveninngsson به عنوان یک شاخص در ملاحظات اخلاقی تحقیقات اینترنتی شناخته شد.

تاریخچه پژوهش اینترنتی

بوکانان و اس (Buchanan and Ess) در سال ۲۰۰۹ بیان کرد در تحقیقات اینترنتی درجه اول به حریم خصوصی ، امنیت داده ها و محرمانه بودن و اطمینان از مناسب بودن رضایت آگاهانه و روش های استخدام از نظر اخلاقی در نظر گرفت .

در ژانویه ۲۰۱۲ "گزارش منلو" خواستار تعهد محققان در اینترنت به سه اصل احترام به افراد ، خیرخواهی و عدالت است ، درعین رعایت و احترام به قانون و منافع عمومی را باید در نظر بگیرند .

انواع تحقیقات اینترنتی

تحقیق درباره مطالعه اطلاعاتی که قبلاً در اینترنت یا از طریق اینترنت بدون تعامل مستقیم با افراد انسانی در دسترس است (برداشت ، استخراج ، پروفایل ، مشاهده یا ضبط مجموعه داده های موجود در غیر این صورت ، تعاملات اتاق گفتگو ، وبلاگ ها ، ارسال پیام های رسانه های اجتماعی و غیره)

تحقیقاتی که از اینترنت به عنوان وسیله ای برای استخدام یا تعامل ، به طور مستقیم یا غیرمستقیم ، با افراد وب سایت های خودآزمایی ، ابزار نظرسنجی ، **Amazon Mechanical Turk** و غیره استفاده می کند .

انواع تحقیقات اینترنتی

- 3- درباره خود اینترنت و تأثیرات آن تحقیق کنید (استفاده از الگوها یا تأثیرات رسانه های اجتماعی ، موتورهای جستجو ، ایمیل و غیره ؛ تحول در مسائل حریم خصوصی ؛ سرایت اطلاعات و غیره)
- 4- تحقیق در مورد کاربران اینترنت: آنچه آنها انجام می دهند و نحوه تأثیر اینترنت بر افراد و رفتارهای آنها تحقیقاتی که از اینترنت به عنوان ابزاری مداخله ای استفاده می کنند ، به عنوان مثال مداخلات تأثیرگذار بر رفتار افراد
- 5- سایر موارد (انواع تحقیق و روشهای نوظهور و بین پلتفرمی ، از جمله تحقیق m تلفن همراه)
- 6- استخدام در محلی یا ابزارهای اینترنتی ، به عنوان مثال رسانه های اجتماعی ، فناوری ها را تحت فشار قرار می دهد

تفاوت بین تحقیقات اینترنتی به عنوان ابزار یا مکان

یک تمایز مهم در تعریف اخلاق تحقیقات اینترنتی این است که بین اینترنت به عنوان یک ابزار تحقیقاتی در مقابل یک مکان تحقیقاتی وجود دارد.

به عنوان یک ابزار ، تحقیقات اینترنتی توسط موتورهای جستجو ، تجمع داده ها ، پایگاه داده ها ، کاتالوگ ها و مخازن امکان پذیر است

به عنوان یک مکان : شامل مکان هایی به عنوان برنامه های مکالمه (انجمن های اینترنتی ، چت روم ها) ، فرم ها بازی های نقش

آفرینی ، دنیای مجازی (MUD ، MOO) ، MMORPG گروه های خبری ، صفحات خانگی ، وبلاگ ها ، میکرو وبلاگ نویسی (به

عنوان مثال ، توییتر) ، فیدهای RSS ، برنامه های کاربردی منابع گسترده ، یا نرم افزار دوره آنلاین.

تمایز بین شخص محور از متن محور: طیف وسیعی از متغیرهای تحقیقاتی (عمومی / خصوصی ، حساسیت موضوعی ، میزان تعامل و

آسیب پذیری موضوع) را ارائه می دهند که برای تعیین محل پیوستاری متن محور در مقابل چگونگی تحقیق مبتنی بر شخص مفید

هستند ، و اینکه آیا افراد نیاز به رضایت به تحقیق دارند یا نه

تحقیقات موضوعات انسانی

بر اساس گزارش بلمونت سه اصل اخلاقی اساسی را برای همه تحقیقات موضوعات انسانی مشخص می کند: احترام به افراد ، احسان و عدالت.

اما موضوعات انسانی در تحقیقات اینترنتی :

۱- داده ها از طریق مداخله یا تعامل با فرد

۲- اطلاعات خصوصی قابل شناسایی

مداخله شامل هر دو روش فیزیکی است که به وسیله آن داده ها جمع می شود و همچنین دستکاری در موضوع یا محیط موضوع برای اهداف تحقیق انجام می شود.

تعامل شامل ارتباط یا ارتباط بین فردی بین محقق و موضوع است .

فاکتورهای ارزیابی اخلاق تحقیقات اینترنتی

چهار فاکتور ویژه ارزیابی اخلاق تحقیقات اینترنتی

دسترسی در حوزه عمومی

حساسیت اطلاعات

آسیب پذیری شرکت کنندگان

تعامل با شرکت کنندگان .

چهار جنبه دیگر مخصوص ارتباطات از طریق اینترنت

قابلیت ذخیره بودن اطلاعات

قابلیت جستجو بودن اطلاعات

قابلیت کپی بودن اطلاعات

اغلب نامشخص بودن ماهیت مخاطبان

دسترسی در حوزه عمومی

همه اطلاعاتی که بصورت آنلاین و آشکار در دسترس هستند ، عمومی نیستند

مولفه‌های اساسی حوزه عمومی شامل : گفتگو ، افکار عمومی ، واکنش (شبکه های اجتماعی)

اینترنت به مردم فرصت می‌دهد تا به طور برابر گفتگو و ابراز وجود بکنند. اما در این گفتگو به‌ندرت بحث منطقی در می‌گیرد و دسترسی به اجماع یا توافق عملاً غیرممکن به نظر می‌رسد

یکی دیگر از امکانات اینترنت که از توان آن برای تولد حوزه عمومی نام می‌برند اجتماعات مجازی است. اما این اجتماعات به دلیل داشتن ویژگی‌هایی چون زودگذر بودن، مبتنی بودن بر عدم تعهد و مسئولیت و فراهم کردن زمینه برای نابودی روابط جمعی واقعی فاقد توان لازم برای احیای حوزه عمومی هستند.

ادامه دسترسی در حوزه عمومی

- از نظر اخلاق پژوهشی ، منطقه خاکستری غالباً شامل اطلاعات و بیانیه های حساس منتشر شده در مجامع اینترنتی آزاد است که ممکن است کمتر مشخص باشد که این یک عرصه عمومی است یا خیر. اظهار می دارد که در این زمینه ، استفاده از مفهوم انتظار معقول از تبلیغات مصلحت خواهد بود
- تحقیقات در مورد شخصیت های عمومی بدون اطلاع و اخذ رضایت از افراد مورد نظر ، نمی توان مورد تحقیق قرار گیرد. و یا نمی توان از تمام اطلاعاتی که ماهیت عمومی دارند ، برای اهداف تحقیق بی تفاوت استفاده کرد ، زیرا برخی از گروه ها از حمایت ویژه ای برخوردار هستند و برخی نیز باید در برابر خود محافظت شوند. این ممکن است حتی پس از رضایت دادن اعمال شود.

ملاحظات اخلاقی در تحقیقات اینترنتی

- رعایت حقوق حریم خصوصی: اصول اخلاق تحقیق حکم می کند که محققان باید اطمینان حاصل کنند که مقررات کافی برای محافظت از حریم خصوصی افراد و حفظ محرمانه بودن هرگونه داده جمع آوری شده وجود دارد
- نقض حریم خصوصی یا نقض رازداری خطر آسیب جدی به شرکت کنندگان را شامل می شود ، از قرار گرفتن در معرض اطلاعات شخصی یا حساس ، افشای رفتار شرم آور یا غیرقانونی ، یا انتشار داده هایی که در غیر این صورت تحت قانون محافظت نمی شوند.

اطلاعات خصوصی

- شامل اطلاعاتی درباره رفتاری است که در شرایطی رخ می دهد که فرد می تواند منطقی انتظار داشته باشد که هیچ مشاهده یا ضبط انجام نمی شود
- اطلاعاتی که برای اهداف خاصی توسط یک فرد ارائه شده است و فرد می تواند انتظار داشته باشد در دسترس نباشد(مانند پرونده پزشکی).
- اطلاعات خصوصی می تواند به صورت جداگانه قابل شناسایی شود (مانند ،هویت شخص یک فرد که توسط محقق مشخص می شود یا می تواند با اطلاعات در ارتباط باشد)
- بدین ترتیب اطلاعات بدست آمده شامل تحقیق در مورد افراد انسانی میشود.

عناصر قابل توجه در انتشار داده ها بین کاربران کدامند؟

- خدمات چقدر قابل دسترسی است؟
- شکل تنظیمات فنی آن چیست؟
- آیا محدودیت سنی یا محدودیت دسترسی دارد؟
- چه تعداد کاربر دسترسی دارند؟
- تا چه اندازه در رسانه های سنتی به این گروه یا وب سایت مراجعه می شود؟
- اینها عناصری هستند که در تأملات درباره اخلاق پژوهشی مربوط به زمینه و محیطی که اطلاعات در آن ارائه می شود و ارتباطات برقرار می شود ، گنجانده شوند.

دستور کار برای اخلاق پژوهشگران آنلاین

- برای منابع خصوصی یا نیمه خصوصی (نامه ، اتاق گفتگوی بسته) رضایت آگاهانه ضروری تلقی می شود در حالی که در تالار گفتگوی دسترسی آزاد(گروه های خبری / تابلوهای اعلانات) ، پیشنهاد می شود که رضایت آگاهانه ضروری نیست.
- در فضا های مجازی که تبلیغات گسترده است، رضایت آگاهانه باید بطور خصوصی گرفته شود. از طریق ایمیل
- فرم رضایت نامه ای که از شرکت کنندگان خواسته شد باید تمام مشخصات لازم جهت تماس با محقق در آن باشد.
- نظرسنجی در هر زمان از دوره مطالعه انتظار می رود که مدت زمان آن مشخص و به صورت آنلاین اجراءشود و این ویژگی را داشته باشد در هر زمان بدون عواقب یا عوارض جانبی با یک کلیک بر روی پاک کردن نظر سنجی خارج شوید.

دستور کار برای اخلاق پژوهشگران آنلاین

- امکان ویرایش بعد از ارسال نظرات نباید باشد.
- حریم خصوصی (پاسخ به نظرسنجی وب ناشناس خواهد بود. شناسایی اطلاعات شامل سن ، سال و برنامه خواهد بود اما مطالعه شرکت کنندگان به صورت فردی در گزارش نهایی نباید قابل شناسایی باشد .. داده های نظرسنجی فقط خواهد بود)
- برای محافظت از سایت و حریم خصوصی از. برنامه های وب مستقر در مکان امن و از رمزگذاری استفاده می کنند
- اگر تصمیم می گیرید که شرکت نکنید ، "پاک کردن نظرسنجی" یا "تازه کردن" را در مرورگر خود یا به سادگی انتخاب کنید
- امکان اگر تصمیم می گیرید که شرکت نکنید ، "پاک کردن نظرسنجی" یا "تازه کردن" را در مرورگر بگذارید تا در صورت انصراف از شرکت در تحقیق به سادگی دکمه خارج شود.
- امکان پرینت رابگذارید تا شاید فرد بخواهد از طریق پست ارسال کندو یا امکان ارسال از طریق ایمیل را توسط شرکت کننده را مهیا کنید .

Informed Consent

- رضایت آگاهانه: این اصل هنگامی مشکل ساز می شود که امکانات گرفتن رضایت در چت رومها و انجمن های آنلاین ناشناس وجود نداشته باشد اگر هم ، رضایت نامه هم باشد بدست آوردن آن دشوار یا غیرممکن باشد ، زیرا داده های اشخاص ممکن است منسوخ و یا صحیح نباشد.
- ویا اطلاعات تماسی برای هر گونه اقدامی وجود نداشته باشد.
- تنش های اخلاقی مانند تعارض با ملاحظات حقوقی ، انضباطی ، نهادی و فرهنگی را تأیید و در نظر می گیرد ، حتی اگر
- وضوح به راحتی یافت نمی شود. با طرح مداوم سوالات اخلاقی و
- با تأمل در روند تحقیق ، محققان بهتر تعادل خود را حفظ می کنند
- تعهدات مختلف از نظر رضایت ، این به معنای تصمیم گیری در مورد و
- چگونه می توان به صورت موردی رضایت گرفت

فرم رضایت نامه اینترنتی

۱- طرح و ایده پردازی متن

- تعریف از صاحبان ، کاربران ، اعضا ، و غیره
- هنجارهای زمینه ای ، چارچوب های نظارتی
- انتظارات اخلاقی از افراد کاربر وانجمن

۲-دسترسی به زمینه - وضعیت متنی شرکت کنندگان و محقق

- نحوه برخورد محقق با شرکت کنندگان
- برداشت شرکت کنندگان از حریم خصوصی
- سازگاری احساسات شرکت کنندگان با کمبود اطلاعات مناسب

فرم رضایت نامه اینترنتی

- ۳- مشخص شدن انتظارات اخلاقی جامعه شرکت کنندگان
- ۴- روشن شدن پیامدهای آینده داده های ذخیره شده برای افراد و جوامع
- ۵- مشخص شدن انتظارات اخلاقی مرتبط با انواع خاصی از داده ها
- ۶- چگونگی انتشار نتایج (عمومی، خصوصی)
- ۷- تعیین روشهای ایمنی ذخیره داده های حساس
- ۸- امنیت اصل داده ها (تحریف داده ها)

موافقت آنلاین رضایت نامه

- در یک موافقتنامه آنلاین بایستی امکانات زیر را از نظر اخلاقی داشته باشد.
- برای مشارکت در تحقیق با انتخاب دکمه "ارسال نظرسنجی" بدینوسیله رضایت خود را برای شرکت در این نظرسنجی اعلام می کنم
- برای شرکت و انصراف از پروژه در هر زمان و بدون مجازات می توانم انتخاب کنم.
- من هم همینطور تصدیق میکنم که بزرگسالی هستم. و هر گونه اطلاعات شخصی ارائه شده از طریق این نظرسنجی وب است.
- با رعایت قانون آزادی اطلاعات و حفاظت از حریم خصوصی جمع آوری و استفاده میشود.
- افشای اطلاعات شخصی توسط مقررات حفاظت از حریم خصوصی قانون پیگرد قانونی دراد.
- برای اطلاعات بیشتر ، با ما تماس بگیرید

موارد محرمانه بودن

- تحقیقات آنلاین با توجه به محرمانه بودن موارد اضافی را از نظر نگرانی اضافه می کند
- آیا اطلاعات به صورت ایمن ذخیره میشود و یا از هویت شرکت کنندگان محافظت می شود.
- ناشناس بودن موضوعی است که ارتباط نزدیکی با رازداری دارد.
- قبل از شروع پروژه محقق باید تصمیم بگیرد که آیا هویت مستقل است و تا چه اندازه محرمانه بودن می تواند از عدم شناسایی ، شناسایی کم باشد
- در صورت استفاده از نام مستعار هرگز بدون اجازه از نام واقعی آن نباید نام برد و شناسایی شود .
- حق کپی رایت توسط شخص نسبت به اطلاعات محترم است.
- اگر مکانیسم های جستجو می توانند فرد مورد نظر و برخی از جزئیات نادرست ممکن است به عمد معرفی شود باید به فرد اطلاع داده شود تا در صورت تمایل شرکت نماید.
- محافظت کامل از شرکت کنندگان در تحقیقات از آنچه از طریق رو در رو در دسترس است وظیفه محقق است.

چگونگی امنیت داده های حساس

- خطرات ذخیره داده های تحقیق برای استفاده در آینده
- نقض پیش بینی نشده در داده های ذخیره شده
- اطمینان از ناشناس بودن کافی داده ها
- پیامدهای اخلاقی ناشناس ماندن داده ها
- تحریفات احتمالی داده ها از حذف موارد انتخاب شده

چگونگی مشخص شدن موارد زمینه ای زیر

۱- آسیب های احتمالی مربوط به حریم خصوصی به شرکت کنندگان
هویت ، سن یا توانایی شرکت کنندگان ناشناخته
قابلیت اطمینان بودن پروفایل افراد
مسئولیت پذیری آسیب های احتمالی بعد از احراز نتایج

۲- محققان

- تأثیر ارائه دهندگان داده / در نوع فرمت یا پلتفرم
- تأثیر ابزار و جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها
- روشهای نمایش داده ها

۳- در موضوعات انسانی تحقیقات زیست پزشکی و رفتاری آیین نامه مقرر شده است

در هر تحقیق هیئتهای بررسی لازم است که تعیین کنند خطرات احتمالی کمتر از مزایای آن است، و حقوق اشخاص محفوظ، توام با رضایت آگاهانه این مدل تحقیق در مورد انسان به طور گسترده ای در استفاده می شود

چون شرکت کنندگان در تحقیق ممکن است در هر مرزهای مختلف جغرافیایی آنلاین باشند. باید در تحقیقات اینترنتی مرز بین ملاحظات اخلاقی و قانون و مقررات جغرافیایی مشخص شود.

۱- رویکردهای غالب برای جمع آوری داده های مبتنی بر اینترنت: استفاده از روش های آنلاین

۲- برای جمع آوری داده ها به طور مستقیم از افراد ، تجزیه و تحلیل تعامل آنلاین در مجازی

محیط ، و تجزیه و تحلیل گسترده در دامنه های آنلاین.

روش های آنلاین مورد استفاده برای جمع آوری داده ها به طور مستقیم از افراد

این قسمت شامل نظرسنجی ها ، مصاحبه ها و گروه های متمرکز است. در این موارد محققان از ابزارهای آنلاین برای پاسخگویی به سوالات یا مسائل خاص از شرکت کنندگان استفاده میکنند.

مطالعه تعامل آنلاین در محیط های مجازی شامل: روش های مختلف تحقیق ،مانند مشاهده مشارکت کنندگان و ورود به سیستم و تجسم تعامل بین شرکت کنندگان. تجزیه و تحلیل دامنه های آنلاین در مقیاس بزرگ هنوز کاملاً جدید است و شامل آن می شود

ضبط و تجزیه و تحلیل ردیابی های دیجیتالی که افراد به صورت آنلاین ترک می کنند ، مانند الگوهای

رفتار جستجوی آنها ، تجزیه و تحلیل متن از شرکتهای نامه الکترونیکی و پیوندها. تکنیک ها

استخدام شده در تجزیه و تحلیل مقیاس بزرگ ، وابستگی زیادی به مشاهده غیر مستقیم ، با داده ها دارد

از متن آن خارج می شود و تجزیه و تحلیل اغلب با قدرتمند ترکیب می شود

ابزارهای تجسم

چگونه می توانم مسائل مربوط به امنیت داده را هنگام تحقیق آنلاین بهبود بخشم؟

- ۱- امنیت داده ها را می توان با استفاده از پرسشنامه های مبتنی بر وب ، نه پرسشنامه های الکترونیکی بهبود بخشید
- ۲- می توان پاسخ دهنده را تشویق کرد که پرسشنامه را بر روی دستگاهی ناشناس در کتابخانه یا کافی نت پر کند و سپس آن را چاپ کرده و برای محقق ارسال کند. رمزگذاری می تواند اطمینان حاصل کند که پیام های ایمیل فقط توسط گیرنده مورد نظر رمزگذاری می شود اما به همان اندازه ممکن است یک پروژه را پیچیده کند زیرا همه شرکت کنندگان باید از نرم افزار ایمیل استفاده کنند که از همان قابلیت رمزگذاری مشترک برخوردار است و محقق و شرکت کنندگان برای استفاده از نرم افزار باید از این فناوری برخوردار باشند. بعلاوه ، رمزگذاری در برخی کشورها غیرقانونی است و ممکن است توسط دولتها مشکوک دیده شود.
- ۳- همچنین یک روش کلی برای افزایش امنیت داده ها پشتیبان گیری منظم از داده های تحقیق و ذخیره سازی آنها در امن ترین مکان ممکن است.

اشتراک گذاری نتایج تحقیق چگونه باید باشد ؟

جامعه آنلاینی که اطلاعاتی از آنها جمع آوری شده است باید از نتایج تحقیق آگاه شود. این اشتراک نتایج تحقیق می تواند روابط تحقیقاتی برابری طلبانه تری را ارتقا دهد و می تواند منجر به اصلاحاتی در تحلیل و تفسیر محقق از داده ها شود. به این ترتیب ، به اشتراک گذاری نتایج تحقیق "احساس استفاده از محقق برای سودهای خودخواهانه را دفع می کند" (چن و همکاران ۲۰۰۴ ، ۱۷۲)

همیشه با توجه نوع ارتباطات و زمینه فعالیت گروه و افراد آن، پرسشنامه خود را به اشتراک بگذارید؟

در صورت اعتماد به گروه باید از نام حقیقی خود استفاده کنید.

اگر می خواهید مطلبی را که حاوی لینکی است، به گروه ارسال کنید، ابتدا مطمئن شوید که آن لینک حاوی بدافزار یا مطالب نامناسب نیست و سپس آن را با دیگران به اشتراک بگذارید

حتما افراد را با هماهنگی قبلی به گروهها دعوت کنید و از آن ها اجازه بگیرید

هیچ گاه بدون اجازه کسی، عکسی که از او پیش خود دارید را tag نکنید و قبل از تگ کردن، حتما با آن شخص هماهنگ کنید

اختیار صفحه های شبکه های اجتماعی شما تا زمانی که در آن محتوا قرار دهید دردست شماست اما پس از بارگذاری و ارسال پست یا محتوا یا عکس، دیگر اختیار این مطلب در دست شما نیست و حتی در صورت حذف عکس از روی پروفایل تان، آن عکس به راحتی قابل بازبایی و سوء استفاده خواهد بود. بنابراین بیشتر احتیاط کنید.

دقت کنید که spam، نامه های ارسالی ناخواسته است. بنابراین سعی نکنید در گروه ها تبلیغات خود یا گروه های دیگر را انجام دهید. با این کار شما در حال ارسال اسپم هستید و ارسال پیام های بی ربط به منزله ارسال اسپم است.

دستور العمل های اخلاقی

از آنجا که روش تحقیق آنلاین هنوز در مراحل ابتدایی است ،

محقق تقریباً در هر مرحله از فرایند تحقیق احتمالاً با موضوعات اخلاقی روبرو شود. آیا برای تحقیقات آنلاین به مجموعه

دستور العمل های اخلاقی جدیدی نیاز داریم؟

طبق وارنوک (۱۹۷۱) شامل چهار ارزش اصلی است: عدم فریب ، عدم تبعیض ، عدم سوء نیت و بخشش

تحقیقات غیر موضوعی انسان

تحقیقات مربوط به افراد غیر انسانی با توجه به پیشرفت های تکنولوژیکی و توسعه تحقیقات در حال ظهور است که از اطلاعات نامشخص در مورد انسان ، به عنوان مثال ، داده های ژنتیکی یا متغیرهای گسسته از یک مجموعه داده ، به ویژه در زمینه بانک بافت یا داده های مشخص نشده در بانک های مربوط به انسان ، استفاده می کند.

تحقیقات غیر موضوعی انسان

هنگامی که مجموعه داده ها به اشتراک گذاشته می شوند ، ممکن است داده ها پاک شوند تا همه شناسه ها حذف شوند ، یا برخی از شناسه ها با داده نگهداری شوند.

با نگاهی روشن به حریم خصوصی و خطر: "استفاده از اطلاعات بهداشتی و نمونه های بیولوژیکی شناخته شده در تحقیقات ، طیف وسیعی از حریم خصوصی و سایر خطرات را برای افراد و گروه ها ایجاد می کند. سیستم نظارتی فعلی ، که تحت آن اطلاعات قابل شناسایی برای محافظت از حریم خصوصی ارائه می شود اما هیچ گونه حمایتی در مورد اطلاعات شناسایی نشده اعمال نمی شود

تحقیقات آسیب رسان به انسان

به عنوان یک متغیر در بررسی موضوعات انسانی در اینترنت ، یا به طور خاص تر ، تحقیقات کامپیوتر یا فناوری اطلاعات / ارتباطات (ICT) اشاره می کنند

خطرات مربوط به فناوری های مورد استفاده از لحاظ امنیت رایانه ای ، عمده خطری است برای جامعه اینترنتی که ممکن برای فرد مشهود نباشد اما جمعیت بیشتری آسیب پذیر می شوند.. به لحاظ سنتی اخلاق تحقیق ، در تعیین کمیت خطرات و فواید دشواری قابل توجه است.

تحقیقات آسیب رسان به انسان

با در نظر گرفتن اشکال نوظهور هویت یا اطلاعات قابل شناسایی شخصی (IP)، آواتارها (فقط نمایانگر مجموعه ای از پیکسل ها نیست - بلکه نشان دهنده هویت کاربر است)، موجودات مجازی، ربات ها، اطلاعات متنی و گرافیکی، پروفایل ها، یا سایر داده های موجود در قابل دسترس

تعریف استاندارد "اطلاعات خصوصی" دارای دو مولفه اصلی است

۱-اطلاعات خصوصی آن چیزی است که افراد به طور منطقی انتظار دارند به طور معمول کنترل یا جمع آوری نشود.

۲-اطلاعات خصوصی آن چیزی است که انتظار معقول افراد به طور معمول در دسترس عموم نیست

تمایز بین حریم عمومی و خصوصی

یک قانون اصلی بیان می کند که محققان مسئول اطلاع رسانی در صورت استفاده از اطلاعات شخصی حساس شرکت کنندگان در تحقیق هستند، (جهت گرفتن رضایت) در این بخش، تمایز بین حریم عمومی و خصوصی با توجه به اینکه

چه مواردی در صورت رضایت، حق مطلع شدن وجود دارد، مورد بحث قرار می گیرد.

چه زمانی می توان بیانیه ای را که به صورت آنلاین منتشر شده عمومی تلقی کرد؟

چه قوانینی در مورد شخصیت‌های عمومی اعمال می شود؟ چه زمانی می توان تحقیق را به نفع عموم دانست؟

در تحقیقات اینترنتی، ایجاد تمایز بین عمومی و خصوصی دشوار است، اما در اصل، این تمایز با آنچه در همه انواع تحقیق اعمال می شود، یکسان است: محقق نمی تواند اطلاعات خصوصی را حتی اگر به طور آشکار در دسترس باشد، ثبت کند به عبارت دیگر، همه اطلاعاتی که بصورت آنلاین بصورت آشکار در دسترس هستند، عمومی نیستند، و بدین ترتیب بدون اطلاع و اخذ رضایت از افراد مورد نظر، مورد تحقیق قرار گیرد. همچنین نمی توان از تمام اطلاعاتی که ماهیت عمومی دارند، برای اهداف تحقیق بدون اجازه استفاده کرد، زیرا برخی از گروه ها از حمایت ویژه ای برخوردار هستند و برخی نیز باید در برابر خود محافظت شوند.

نگرانی برای کودکان و سایر گروههای آسیب پذیر

علاوه بر ارزیابی حساسیت اطلاعات و دسترسی به آن در حوزه عمومی ، ارزیابی آسیب پذیری شرکت کنندگان و تعامل با شرکت کنندگان نیز ضروری باشد. این امر به ویژه در مورد حمایت از کودکان و نوجوانان، گروه های آسیب پذیر یا در معرض خطر و اطلاعات ارائه شده توسط اشخاص ثالث اعمال می شود .

یک نمونه از این موارد می تواند مبادله محرمانه تجربیات شخصی یا دیگران در مورد سلامتی و بیماری در جوامع آنلاین است . کودکان و نوجوانانی که در تحقیق شرکت می کنند از حمایت ویژه برخوردار می شوند گروههای ضعیف و آسیب پذیر دیگر مانند افراد مسن یا بیماران نیز همین طور هستند

محققان همچنین باید به ارزش ها و نظرات شرکت کنندگان در تحقیق احترام بگذارند ، به ویژه اگر نظرات و ارزش ها از نظر جامعه گسترده باشد. نمونه هایی از این شرکت کنندگان ممکن است شامل گروه های مذهبی ، اقلیت های

قومی ، گروه های جوانان و خرده فرهنگ های سیاسی باشد

مسئولیت اطلاع رسانی و کسب رضایت

ارزیابی اخلاقی قابلیت دسترسی در حوزه عمومی ، حساسیت اطلاعات ، آسیب پذیری شرکت کنندگان و تعامل با شرکت کنندگان باید مبنای ارزیابی مسئولیت اخلاقی محقق در مورد آگاهی دادن به افراد تحقیق و جلب رضایت آنها باشد

به عبارت دیگر ، این به شرط قانونی موافقت با پردازش دسته های خاصی از داده های شخصی یا حق قانونی برای اطلاعات و شفافیت اشاره ندارد ، بلکه به مسئولیت اخلاقی که همیشه به عهده محقق ، صرف نظر از اینکه اطلاعات شخصی در آن دخیل هستند یا خیر ، یا اینکه اطلاعات حساس هستند یا خیر. تنوع در ماهیت تحقیق ، منبع اصلی آن و داده های منبع آن ممکن است سوالات و معضلات مختلفی را به اخلاق تحقیق ایجاد کند.

مسئولیت رازداری و ناشناس ماندن

در بسیاری از موارد ، تعامل محقق با افراد و گروه های آسیب پذیر و جمع آوری اطلاعات حساس توسط رازداری محدود خواهد شد.

اعتبار محقق و اعتماد شرکت کنندگان به پردازش محرمانه اطلاعات در فرم رضایت بستگی دارد با این حال ، برخی موارد استثنا نیز وجود دارد. به عنوان مثال ، افراد ذیربط می توانند رضایت خود را انتخاب کنند تا در تحقیقاتی مشخص شود که بارهای شخصی قابل امکان پذیر خواهد بود ، حتی در صورت عدم شناسایی کلیه اطلاعات اصولی. همچنین استفاده از "نام مستعار" یا نام مستعار تضمینی برای ناشناس ماندن افراد نیست ، زیرا این نام مستعار را اغلب می توان در جوامع و تنظیمات مختلف جستجو کرد. این خواسته های زیادی را به محقق تحمیل می کند ، و همچنین نوع محرمانه بودن محققان در واقع تضمین شرکت کنندگان را محدود می کند. هنگام اطلاع و گرفتن رضایت ، محقق باید به دنبال توضیح این محدودیت های بالقوه برای محرمانه بودن در حداکثر جزئیات در هر کجا که لازم است ، باشد.

تحقیقات اینترنتی غالباً مبتنی بر تعامل در مجامع گذرای دیجیتالی است و این شکل ناپایدار ممکن است این انتظار را داشته باشد که اطلاعات محرمانه و محرمانه به محقق منتقل می شود. برخی از افراد همچنین ممکن است اطلاعات شخصی و حساس را در تالارهای گفتگوی آزاد آنلاین فاش کنند ، بدون این که بپذیرند گفته های آنها قابل اشتراک گذاری است یا قابل تحقیق است. محقق باید مراقبت های لازم را به عمل آورد و مسئولیت شخصی خود را برای حفاظت از صداقت و منافع فرد ، از جمله احترام به حریم خصوصی و زندگی خانوادگی ، بر عهده بگیرد .

محققان در همه موارد موظفند اطلاعاتی درباره محدودیت های قانونی محرمانه بودن و پنهان کاری حرفه ای ارائه دهند.

به اشتراک گذاری داده ها ، داده های باز و داده های بزرگ

به اشتراک گذاری داده ها برای تأیید و استفاده مجدد از مواد تحقیقاتی مهم است.

شفافیت همچنین پیش شرط حفظ اعتماد جامعه به تحقیق است با این حال ، به اشتراک گذاری داده ها همچنین تعدادی از موارد مربوط به حفاظت از داده ها ، حفظ حریم خصوصی و رازداری را ایجاد می کند. بنابراین اخلاق پژوهشی تأکید می کند که چنین استفاده مجدد لزوماً ماهیت محدودی دارد

محقق باید قضاوت مستقلی درباره آنچه از نظر اخلاقی مناسب است ، انجام دهد.

به اشتراک گذاری داده ها ، داده های باز و داده های بزرگ

اصول اخلاقی در مورد به اشتراک گذاری داده ها در حال حاضر با تعدادی از دستورالعمل های سیاست تحقیق مربوط به داده های باز و علوم باز تکمیل می شود. یکی از ابزارهای کلیدی در این زمینه اشتراک داده های تحقیق و در دسترس قرار دادن آنها است. در اینجا ، شفافیت و اشتراک باید در برابر سایر نگرانی ها مانند حفاظت از داده ها ، امنیت و منافع تجاری متعادل باشد. اصل اساسی این است که دسترسی به داده ها باید تا حد ممکن باز و در حد ضرورت محدود باشد.

اغلب کاربران اینترنت افرادی هستند که در فضای واقعی، از ادب و متانت لازم برخوردار می باشند.

نگرش نادرست برخی از افراد به فضای نت، موجب می شود تا در این فضا به تدریج اخلاق را کنار بگذارند، و رفتاری غیر از رفتار واقعی خود به نمایش بگذارند.

فضای اینترنت فضایی مجازی است، که باید بپذیریم که پشت هر مانیتوری یک انسان واقعی نشسته، نه یک موجود مجازی و غیر واقعی! مخاطب ما انسانی است که روح دارد، از احساسات انسانی برخوردار است و برای شخصیت خود ارزش قائل است.

وقتی فضای مجازی اینترنت را با فضای واقعی یکسان دیدیم، و زمانی که متوجه شدیم مخاطب ما هم یک انسان است، در آن صورت کاملاً متوجه می شویم، که زشتی دروغ و بی نزاکتی و بد اخلاقی تنها مخصوص دنیای واقعی نیست و متوجه می شویم که چنین کارهایی حتی در فضای به ظاهر مجازی اینترنت هم قبیح و بلکه حرام است

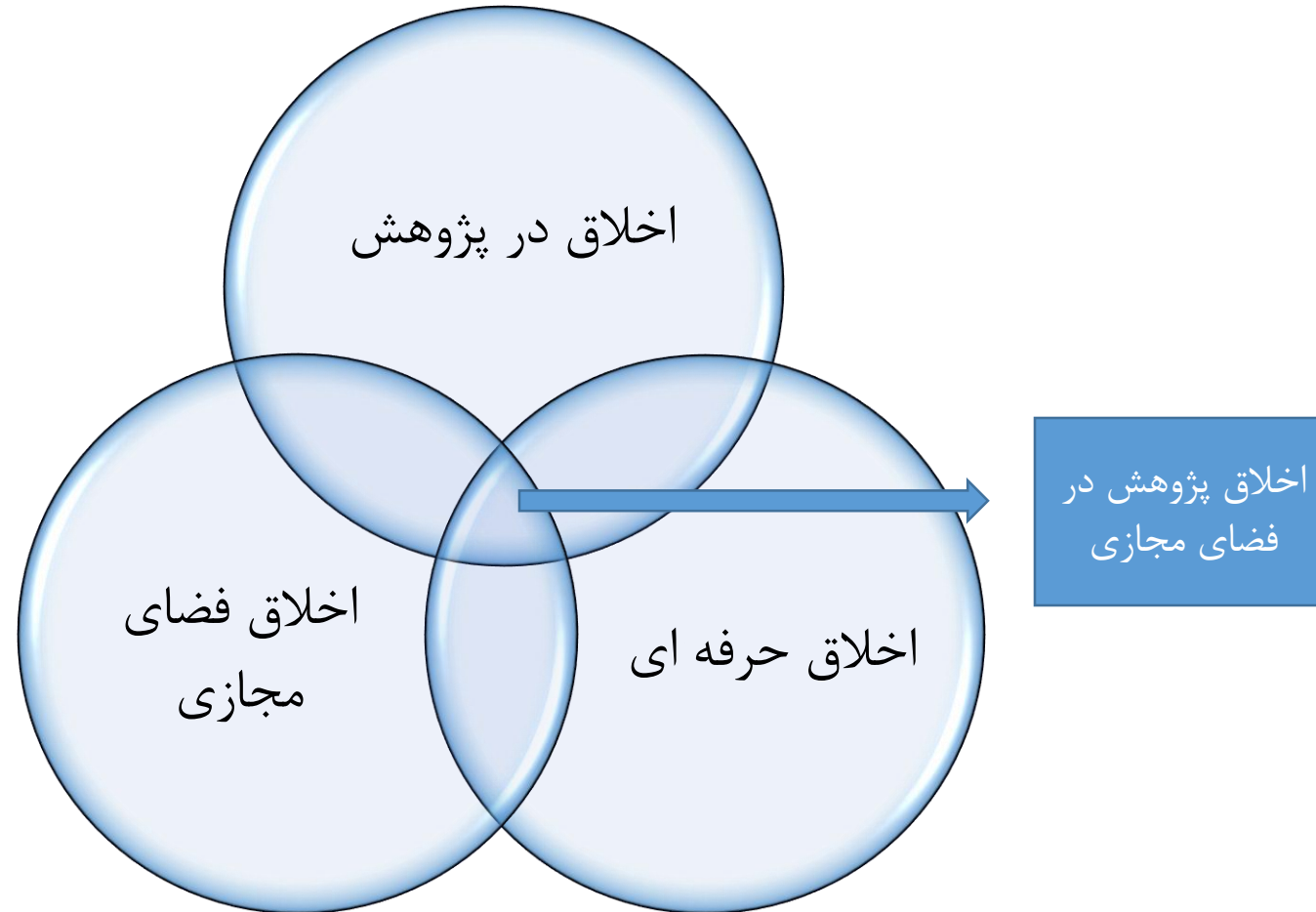
تعاریف

پژوهش اینترنتی یا پژوهش در فضای مجازی: پژوهش‌ها و فرآیندهایی پژوهشی هستند که در آن از اینترنت و فضای مجازی به عنوان ابزار یا محیط پژوهش برای گردآوری داده‌ها، مجموعه داده‌ها، پایگاه داده‌ها یا دیگر منابع آنلاین به منظور انجام فعالیت‌های پژوهشی استفاده می‌شود.

• اخلاق پژوهش اینترنتی یا اخلاق پژوهش در فضای مجازی: در این حوزه مطالعاتی، به تجزیه و تحلیل مسائل اخلاقی و به کارگیری اصول و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فعالیت‌هایی پژوهشی پرداخته می‌شود که مبتنی بر فضای مجازی بوده و در ساحت فضای مجازی انجام می‌گردد.

• منشور اخلاق پژوهش اینترنتی یا منشور اخلاق پژوهش در فضای مجازی: به مجموعه اصول و رهنمودهایی اخلاقی گفته می‌شود که توجه و به کارگیری آنها در مواجهه با مسائل و چالش‌های اخلاق پژوهش در فضای مجازی، موجب بهبود موقعیت و ارتقای سلامت اخلاقی در تحقق فعالیت‌های پژوهشی می‌گردد.

محل تقاطع سه قلمرو اخلاقی

دلایل افزایش این نوع پژوهش در آینده نزدیک

پژوهش در فضای مجازی به لحاظ مالی ارزان است و با کمی خلاقیت می‌توان یک پیمایش ملی را با هزینه تقریباً صفر به انجام رساند

داده‌های حاصل از پژوهش مجازی نیاز به ورود مجدد به نرم افزارهای تحلیل ندارند و مستقیماً از پلتفرم پیمایشی به نرم افزارهایی مثل ای پی اس اس، ایموس، لیزرل و غیره وارد می‌شوند به دلیل گمنامی -مفروض- در فضای مجازی، احتمال صداقت پاسخگویان در پژوهش‌هایی که مسائل حساس و شخصی را بررسی می‌کنند، بالاتر می‌رود.

کاهش هزینه‌ها، کاهش حجم کار، دسترسی سریع و بهتر به منابع و اطلاعات،

گرفتن حمایت‌های مالی بسیار کم برای پژوهشگران جوان،

برقراری ارتباطات علمی بین دانشجویان و اساتید داخلی و خارجی، بوجود آمدن رقابت عادلانه‌تر و وجود یک فضای تقریباً پاک و عاری از هرگونه سوگیری ایجاد میکند

توسعه تاریخی پژوهش های اینترنتی

اواسط دهه ۹۰:

- از «پژوهش در رابطه با اینترنت» تا «پژوهش از طریق اینترنت»
- وب ۱: اینترنت به مثابه ابزار پژوهش
- اخلاق پژوهش اینترنتی مبتنی بر اخلاق پژوهش سنتی
- سند «جوانب اخلاقی و حقوقی پژوهش درباره سوژه های انسانی در محیط اینترنت (۱۹۹۹)»؛ انجمن آمریکایی پیشرفت علم

AAAS)

توسعه تاریخی پژوهش های اینترنتی

دهه آغازین ۲۰۰۰ :

- وب ۲: اینترنت به مثابه محیط پژوهش
- خصوصیات متمایز پژوهش های اینترنتی:
- ارتباط داشتن : connectivity ارتباط پیوسته میان پژوهنده و سوژه پژوهیدنی؛
- تعاملی بودن : interactivity ارتباط تعاملی دوسویه میان پژوهنده و سوژه پژوهیدنی؛ غیرهمزمان/همزمان، و در بستری فرازمانی/فرا مکانی میان پژوهنده و سوژه پژوهیدنی.
- ابرمتن بودن : hypertextuality ارتباط تعاملی پیوسته آنی، محلی/سراسری،
- انتشار اسناد: تصمیم گیری اخلاقی و پژوهش اینترنتی (۲۰۰۲؛ ۲۰۱۲) انجمن پژوهندگان اینترنتی
AoIR

توسعه مفهومی پژوهش های اینترنتی؛ کمیته مشورتی اداره حمایت از پژوهش های انسانی در ایالات متحده (۲۰۱۲)

- اطلاعاتی پژوهشی که معمولاً از طریق اینترنت یا بر روی اینترنت قابل دسترسی است، بدون تعامل مستقیم با سوژه های انسانی (مثلاً از طریق برداشت، استخراج، پروفایل گردی، مشاهده یا ضبط مجموعه داده های موجود، تعاملات در اتاق های گپ، وبلاگ ها، کامنت های رسانه های اجتماعی، و...)؛
- پژوهش هایی که از اینترنت به عنوان یک رسانه برای جذب یا تعامل با سوژه های پژوهیدنی به طور مستقیم یا غیرمستقیم استفاده می کند (مانند وبگاه های نظرسنجی، پرسشنامه های آنلاین، و...)؛
- پژوهش هایی درباره خود اینترنت و پیامدهای آن (مانند استفاده از الگوها یا پیامدهای رسانه های اجتماعی، مسئله پالایش یا فیلترینگ اطلاعات توسط موتورهای جست و جو، تحول و تکامل مسائل اخلاقی در فضای مجازی، و...)؛

توسعه مفهومی پژوهش های اینترنتی؛ کمیته مشورتی اداره حمایت از پژوهش های انسانی در ایالات متحده (۲۰۱۲)

پژوهش هایی درباره کاربران اینترنتی و رفتارهای آنان در فضای مجازی؛

- پژوهش هایی که در آنها، اینترنت به عنوان ابزاری مداخله گر مورد استفاده قرار می گیرد، مانند مداخله هایی که رفتار سوژه ها را تحت تأثیر قرار می دهد (آزمایش نفوذ عاطفی فیسبوک در سال ۲۰۱۲)؛
- پژوهش هایی که سوژه های پژوهیدنی خود را در محیط وب یا از طریق ابزارهای اینترنتی جذب و استخدام می کند، مثلاً رسانه های اجتماعی؛
- و در نهایت، انواع روش ها و پژوهش های در حال ظهوری که بر بستر اینترنت قرار گرفته و فضای مجازی را پلتفرم خود قرار می دهند، مانند پژوهش های مبتنی بر موبایل

پژوهش اینترنتی؛ محل تلاقی جهان های واقعی، مجازی و تکنیکی

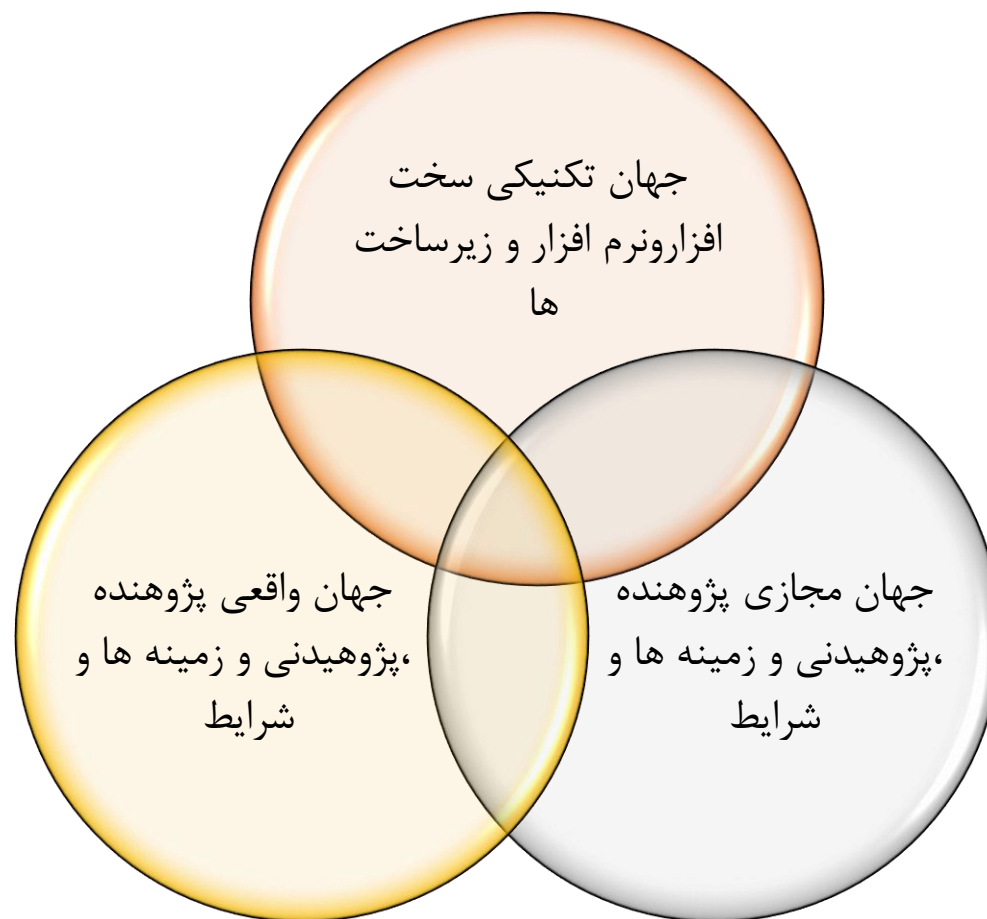
- جهان مجازی: فضای آنلاین و انواع فعالیت های و تعاملاتی

که در آن تحقق می یابد را پوشش می دهد؛ مثلاً مشاهده و بررسی پروفایل های افراد در شبکه های اجتماعی یا مکالمه همزمان در اتاق های چت.

- جهان واقعی: جهان مادی و انواع فعالیت ها و تعاملات قابل تحقق در میان واقعیت های فیزیکی را شامل می شود؛ مثلاً تمامی موجودات مادی و تعامل فیزیکی و ذهنی میان آنان.

- جهان تکنیکی: اگرچه منشأ فعالیت های این جهان در جهان واقعی شکل می گیرد، اما به امر مجازی امکان تحقق می بخشد؛ به تعبیری دیگر جهان تکنیکی، جهان های آنلاین و آفلاین را به یکدیگر متصل می نماید

پژوهش اینترنتی محل تقاطع جهان های سه گانه

پژوهش
اینترنتی

اخلاق پژوهش اینترنتی در تعامل میان جهان های سه گانه

در این پژوهش ها هم پژوهنده و هم سوژه پژوهیدنی در اجتماعات واقعی و مجازی از پارامترهای فرهنگی خاص خود برخوردارند و دارای تعاملات فرهنگی متنوعی هستند.

- بر این اساس، استلزام های اخلاقی در این پژوهش ها باید در زمینه ها و شرایطی یکتا و موقعیت های خاص صورت می پذیرد و باید تحت تأثیر مناسبات و اقتضائات این سه جهان بررسی شود.
- در این تعامل سه گانه، اینترنت می تواند به عنوان ابزار، به عنوان محیط و یا توأمان به عنوان ابزار و محیط پژوهش در پژوهش های اینترنتی به کار گرفته شود.

تاریخ ملاحظات اخلاقی ناظر به سوژه های انسانی پژوهیدنی

آزمایش های پزشکی نازی ها بر روی سوژه های انسانی
تدوین سند نورمبرگ (۱۹۴۷)

تدوین بیانیه هلسینکی (۱۹۶۴) در تحقیقات پزشکی در رابطه با سوژه ها انسانی

تحقیقات پزشکی در شهر تاسکیگی ایالت آلاباما و اجتناب از تجویز پنی سیلین به بیماران به خاطر
عدم اختلال در فرآیندهای تحقیقاتی از ۱۹۴۷ تا ۱۹۷۲

تدوین گزارش بلمونت با عنوان «اصول ورهنمودهای اخلاقی در حمایت از سوژه های انسانی پژوهیدنی»

تعهد به سه اصل بنیادین اخلاقی در رابطه با سوژه های انسانی:

احترام به شخص (person for respect)، احسان (beneficence)، و انصاف (justice)

تعریف سوژه انسانی پژوهیدنی

سوژه انسانی: سوژه انسانی به معنای فردی زنده است که پژوهنده ای درباره وی به تحقیق و تحصیل داده های زیر می پردازد:

۱) داده های حاصل از مداخله یا تعامل با فرد مذکور، یا

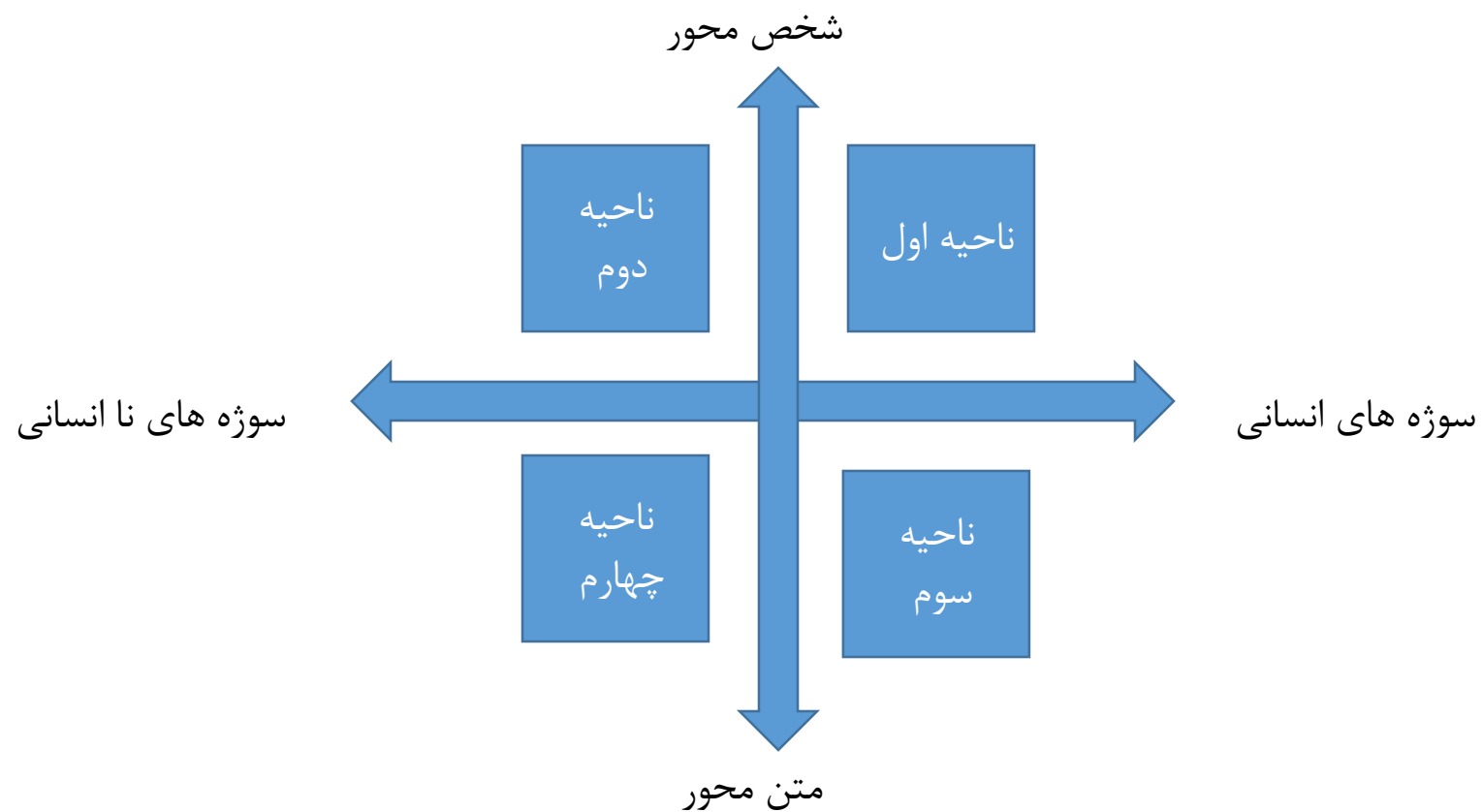
۲) اطلاعات خصوصی قابل شناسایی.

مداخله شامل هم فرآیندهای فیزیکی است که از این طریق داده ها گردآوری می شوند و هم دربردارنده دستکاری سوژه ها و محیط سوژه که با توجه به اهداف تحقیقاتی صورت می گیرد؛ مانند معاینه های پزشکی

تعامل شامل ارتباط از طریق تماس میان فردی میان پژوهنده و سوژه پژوهیدنی است؛ مانند مصاحبه های روان پزشکی

اطلاعات خصوصی دربردارنده هرگونه اطلاعاتی است که برای اهداف خاصی (فعالیتی پژوهشی) توسط سوژه ارائه می شود و سوژه می تواند به نحوی معقول انتظار داشته باشد که این اطلاعات، عمومی نخواهد شد (مانند اطلاعاتی با حساسیت های پزشکی).

موقعیت یابی سوژه های انسانی با تمرکز بر آسیب پذیری آنان

موقعیت یابی سوژه های انسانی با تمرکز بر آسیب پذیری آنان

ناحیه اول: شامل سوژه های انسانی شخص محور است؛
مثلا، پژوهنده از طریق نرم افزار اسکایپ با سوژه پژوهیدنی خود در حال مذاکره است.

• ناحیه دوم: دربردارنده ناسوژه های انسانی شخص محور است؛
مثلا، پژوهش هایی که سوژه های پژوهیدنی خود را آواتارهای افراد قرار می دهد.

• ناحیه سوم: شامل ناسوژه های انسانی متن محور است؛
مثلا، پژوهش هایی که محتوای وبلاگ ها را سوژه پژوهیدنی خود قرار می دهد.

• ناحیه چهارم: دربردارنده سوژه های انسانی متن محور است؛
مثلا، پژوهش هایی که سوژه های پژوهیدنی خود را پروفایل افراد در شبکه های اجتماعی قرار می دهد

مفهوم سوژه های انسانی

سوژه های انسانی شخص محور/متن محور (based-text/based-person)

پژوهش های اینترنتی، طیفی از سوژه های انسانی را حول محور شخص-متن در برابر محققان قرار می دهد که هر سوی این طیف برای حمایت از سوژه های انسانی نیازمند شیوه ای مناسب و موضعی است.

مثلا در مسئله کسب رضایت آگاهانه، این نگاه طیفی می تواند معیاری برای تعیین این موضوع باشد که چه سوژه هایی با چه شرایطی نیازمند رضایت آگاهانه هستند.

مفهوم سوژه های انسانی

ناسوژه های انسانی پژوهیدنی human -non subjectresearch

متأثر از پیشرفت های فناورانه و گسترش آنها، پژوهش هایی شکل گرفته است که از اطلاعات به ظاهر هویت زدایی شده درباره انسان ها استفاده می کنند.

ناسوژه های انسانی پژوهیدنی در رابطه با اطلاعات سوژه هایی است که به ظاهر از این اطلاعات هویت زدایی شده است، اما فناوری های جدید ژنتیکی، رایانشی، اطلاعاتی یا ... می توانند پیوند این اطلاعات و هویت واقعی سوژه را میسر نمایند.

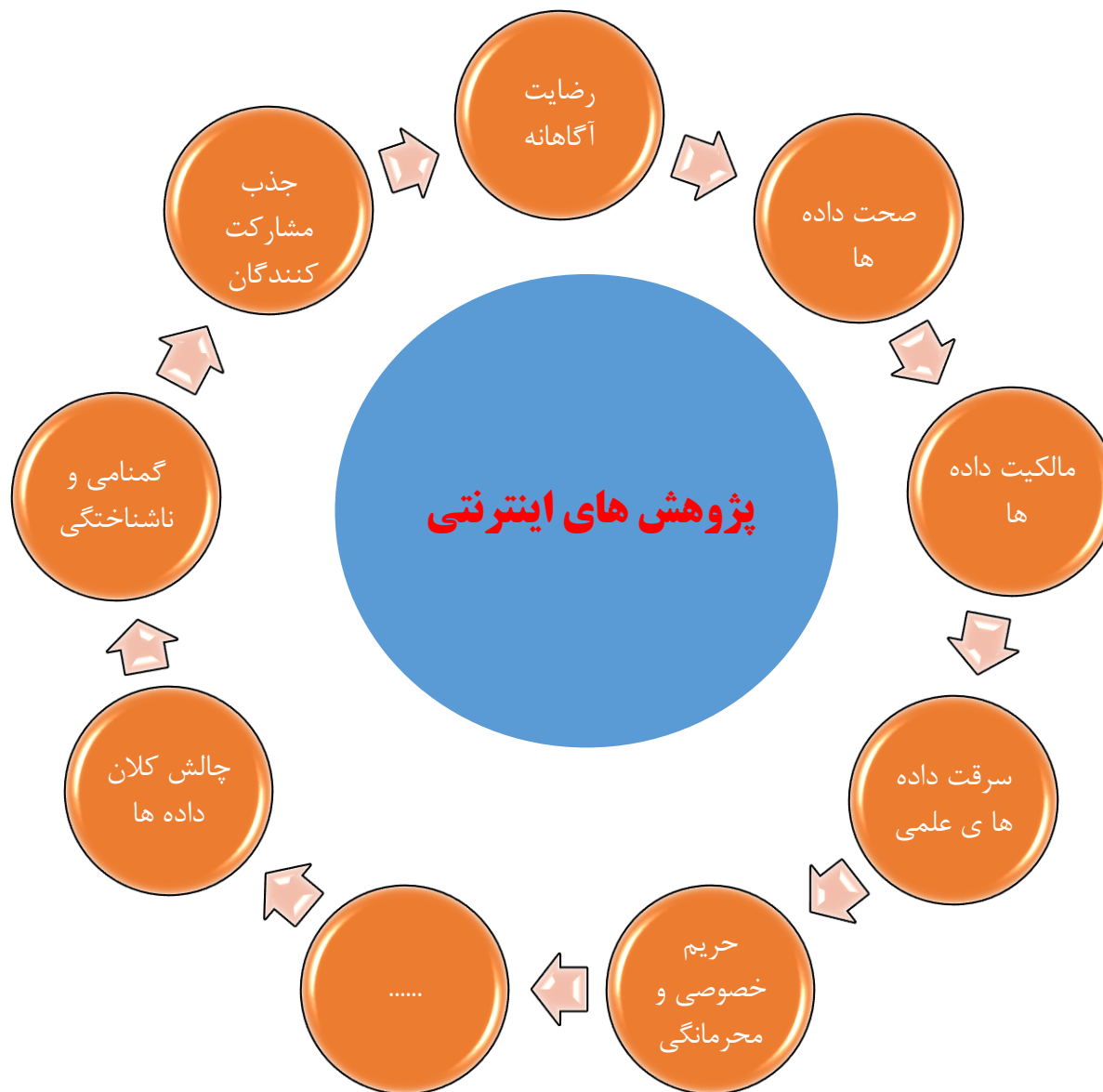
مفهوم سوژه های انسانی

آسیب پذیری سوژه های انسانی پژوهیدنی (research harming human)

به عنوان متغیری اخلاقی در تحقیقات مرتبط با سوژه های انسانی در فضای مجازی معرفی می شود.

ذیل این مفهوم، گروه ها و هیئت های بررسی اخلاق پژوهش ترغیب می شوند که با توجه به فاصله میان پژوهنده و سوژه در فضای مجازی، به جای تمرکز بر دریافت رضایت آگاهانه، بر مخاطرات و آسیب های بالقوه پژوهش مفروض بر روی سوژه تغییر موضع دهند.

برخی مسائل و چالش‌های اخلاقی در پژوهش‌های اینترنتی

صحت داده ها

اگر در پژوهش های اینترنتی نتوان به نحوی مطلوب از صحت داده های (integrity data) پژوهیدنی اطمینان یافت، یکی از مهم ترین اصول اخلاق پژوهش که حفظ صداقت در فعالیت های علمی است، نقض می شود.

- یکی از مهم ترین گام ها برای اطمینان از صحت گردآوری داده ها در پژوهش های آنلاین، مرحله طراحی پیمایش ها یا پرسش نامه های آنلاین است.

- داده های سه گروه از پاسخ دهندگان نامعتبرند:

پاسخ دهندگان بی توجه

پاسخ دهندگان متقلب

پاسخ دهندگان عجول

صحت داده ها

درجه تأیید: در این ترفند، پاسخ دهندگان را مخاطب پرسشی انحرافی یا به تعبیری دقیق تر مخاطب پرسشی خلاف رویه متعارف دیگر پرسش های مطرح در پرسش نامه ها قرار می دهیم.

کد دسترسی شخصی: با توجه به شرایط و مقتضیات پژوهش، یک ترفند دیگر برای آگاهی از صحت داده ها استفاده از کد دسترسی شخصی یا کد شناسایی منحصر به فرد (مانند کد ملی) برای هر یک از پاسخ دهندگان به پرسش نامه های آنلاین است.

تأیید زمان سپری شده: ایده اساسی این ترفند آن است که تأیید پاسخی معتبر به یک پرسش نامه آنلاین از طریق اندازه گیری زمان سپری شده برای هر پاسخ نسبت به تکمیل تمامی پرسش نامه یا بخشی از پرسش نامه حاصل می شود.

رضایت آگاهانه

رضایت آگاهانه (consent informed) به عنوان زیربنای حمایت از سوژه های انسانی پژوهیدنی معرفی می شود، به طوری که سوژه های انسانی باید به صورت داوطلبانه و با آگاهی از مخاطرات و منافع پژوهش اقدام به مشارکت نمایند.

• معمولاً کسب رضایت آگاهانه از مشارکت کنندگان منوط به مواردی است از قبیل توضیح محقق درباره اهداف پژوهش، روش های مورد استفاده، نتایج محتمل پژوهش، و همچنین مخاطرات یا آسیب هایی که ممکن است مشارکت کنندگان در طی انجام پژوهش با آنها مواجه شوند.

• با بسط و گسترش فناوری ها، ابزارها و محیط های اینترنتی جدید، نگرانی های امنیتی و محرمانگی به خاطر تحت تأثیر قرار گرفتن مسئله رضایت آگاهانه افزایش یافته است که توجه به این مسئله نیز از اهمیت به سزایی برخوردار است.

رضایت آگاهانه

گاهی طراحی یک «پورتال» می تواند گزینه مناسبی برای دریافت رضایت آگاهانه باشد.

- در این صورت، پژوهنده ممکن است ایمیلی را به مشارکت کننده ارسال کند که در آن لینک پورتال یا وبگاهی پیوست و اطلاعات لازم درباره طرح پژوهشی درج گردیده باشد.
- مشارکت کننده می تواند مستندات مربوطه را مطالعه و بر روی گزینه «موافق هستم» کلیک نماید.
- در اینجا می توان مراحل برای کسب رضایت مشارکت کننده تعریف کرد که از طریق آن افراد می توانند قسمت های مختلفی را مطالعه و در صورت پذیرش آن به قسمت بعد مراجعه کنند و بدین طریق مراحل اعلان رضایت آگاهانه را تکمیل کنند.
- اگر در پژوهش هایی، مستندات کسب رضایت آگاهانه برای تایید پژوهش ضروری باشد، برخی پژوهندگان از گزینه هایی همچون امضاء الکترونیکی نیز بهره می گیرند.

مالکیت داده ها

- مفهوم مالکیت داده ها (ownership data) در پژوهش های سنتی تا اندازه ای روشن است و معمولاً پژوهنده یا سازمان وی مالک داده های جمع آوری شده اند و مشارکت کنندگان به طور ضمنی به این موضوع رضایت می دهند.
- اما در پژوهش های اینترنتی از قبیل پیمایش های آنلاین، اطلاعات حاصل از پروفایل های کاربران شبکه های اجتماعی، یا محتویات وبلاگ ها، نمونه هایی از موادری هستند که مالکیت کسی بر این محتوای به اشتراک گذاشته چندان روشن نیست.
- سوژه های پژوهیدنی در پژوهش های اینترنتی در طیفی از سوژه های انسانی شخص محور و متن محور قرار دارند، از این رو مسئله مالکیت داده ها را نیز می توان در این طیف مورد توجه قرار داد.

سرقت داده های علمی

با رشد و گسترش پژوهش های اینترنتی، یکی از موضوعات و مسائلی که بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است، سرقت داده های علمی **plagiarism data** یا سرقت علمی است. این پدیده را گاهی ذیل مسئله حق مالکیت و مالکیت داده ها بررسی می کنند.

- به طور کلی سرقت علمی بدین معناست که عقاید، افکار، تصاویر، نظریه ها، سروده ها، و نوشته های فردی، با مالکیت شخص دیگری عرضه شود.

- امروزه، وقتی از آثار نوشتاری دیگران وام گرفته می شود، قوانین و استانداردهای قابل قبولی برای استناد و اذعان به آثار مورد استفاده وجود دارد؛ اما در مورد آثار غیرنوشتاری (همچون تصاویر، نمودارها، فایل های صوتی و تصویری و ...)، استانداردها چندان روشن نیست و وظیفه پژوهندگان فزونی می یابد.

سرقت داده های علمی

مسئله سرقت علمی از آثار نوشتاری و غیرنوشتاری در اخلاق پژوهش اینترنتی به نحو چشم گیری خودنمایی می کند.

- گسترش روزافزون پایگاه های اینترنتی و دسترسی آسان به انبوه اطلاعات علمی اعم از نوشتاری و غیرنوشتاری، زمینه غفلت یا لغزش پژوهندگان در استفاده نادرست از این منابع را فراهم می سازد.

- برخی از پژوهندگان آگاهانه یا ناآگاهانه با استفاده از منابع نوشتاری برگرفته از وبگاه ها، وبلاگ ها، پروفایل های افراد در شبکه های اجتماعی و بسیاری موارد دیگر و بدون توجه به استناد و ارجاع مناسب به منابع مذکور مرتکب سرقت علمی می شوند.

حریم خصوصی و محرمانگی

- بر اساس اصول اخلاق پژوهش، محققان باید حمایت از حریم خصوصی و محرمانگی (confidentiality) and privacy(سوژه های انسانی پژوهیدنی خود را تضمین و حفظ نمایند).
- مبنای تحلیل نگرانی های اخلاقی در تهدید حریم خصوصی مربوط به سوژه های انسانی ممکن است از منظر درجه پیوند داده ها به افراد و همچنین آسیب ها و مخاطرات بالقوه در افشاء اطلاعات بررسی شود.
- معمولاً حمایت از حریم خصوصی و محرمانگی با ترکیبی از تدابیر و شیوه های پژوهش حاصل می شود، مثلاً جمع آوری داده ها در محیط های کنترل شده یا ناشناس، پاک سازی داده ها با حذف اطلاعات شخصی قابل شناسایی، یا استفاده از محدودیت برای دسترسی ها و روش های مرتبط با امنیت داده ها.

حریم خصوصی و حرمانگی

پژوهش های اینترنتی، تعاریف و چارچوب های قانونی سنتی در حفظ حریم خصوصی سوژه های انسانی را دستخوش پیچیدگی های جدیدی کرده است.

- به عنوان مثال، پژوهندگان به طور جدی می توانند درباره افراد به جمع آوری داده های تفصیلی از منابعی هم چون فیس بوک، توییتر، وبلاگ ها یا آرشیوهای رایانامه ای عمومی پردازند و این مجموعه داده های غنی می تواند به نحو به مراتب آسان تری نسبت به پژوهش های سنتی به همراه دیگر داده ها یا مجموعه داده های در دسترس و آنلاین پردازش، مقایسه و ترکیب شوند.

- پژوهندگان در موارد متعددی قادرند هویت افراد را با ترفندهای مختلفی از طریق تجزیه و تحلیل و مقایسه این مجموعه داده ها مجدداً شناسایی نمایند.

- این موارد نشان می دهد که صرفاً حذف اطلاعات شخصی قابل شناسایی از طریق روش های سنتی مانند حذف نام، آدرس، یا شماره تأمین اجتماعی سوژه های انسانی پژوهیدنی برای تضمین گمنامی و حرمانگی داده ها دیگر کافی نیست.

گمنامی و ناشناختگی

فضای مجازی با توجه به کمرنگ نمودن مرزهای سیاسی، فرهنگی، دینی و قضایی و ایجاد گمنامی و ناشناختگی (anonymity) در تعامل افراد، محلی مناسبی برای انجام پژوهشی هایی با اطلاعات حساسیت برانگیز است.

- تهدید گمنامی مشارکت کنندگان در پژوهش خصوصاً برای پژوهش هایی با اطلاعات حساسیت برانگیز می تواند منجر به نقض حریم خصوصی و محرمانگی سوژه های پژوهیدنی شود.

- گمنامی در فضای مجازی به معنای نداشتن یا پنهان سازی هویت واقعی است و اغلب با سه مفهوم از گمنامی مواجه هستیم؛ هویت مستعار، گمنامی از طریق نشانی مستعار، و هویت غیرقابل ردیابی.

گمنامی و ناشناختگی

۱ «(هویت مستعار» هر فردی را می توان با شماره، شناسه، یا اسم مستعار خاصی شناسایی کرد، بنابراین هویت مستعار را باید به عنوان شبه گمنامی تلقی کرد. این هویت مات به معنای پیوند و انتساب یک نشانه قابل اعتماد و منحصر به فرد به شخص است، آنچنان که به تنهایی هیچ سرنخی برای شناسایی و تعیین هویت واقعی شخص ارائه نمی کند.

۲ «(گمنامی از طریق نشانی مستعار» برای دریافت یا ارسال مکاتبات با دیگران در نظر گرفته می شود و می توان با انتساب یا پیوند یک نشانه به فرد، هویت واقعی او را پنهان ساخت. مثلا، آدرس های IP، آدرس منزل، محل کار و ...

۳ «(هویت غیرقابل ردیابی!» به حالتی گفته می شود که سوژه های انسانی هیچ اسمی از جمله اسم مستعار نیز ندارند؛ هویت غیرقابل ردیابی در حقیقت ناظر به دشواری سطح شناسایی و آشکارسازی هویت واقعی افراد در نظر گرفته می شود. مثلا، رمزگذاری های متعدد هویت سوژه های پژوهیدنی.

مسائل و زمینه های اخلاقی در پژوهش های اینترنتی

چالش کلان داده ها	جذب مشارکت کنندگان	گمنامی و ناشناختی	حریم خصوصی و محرمانگی محرمانگی	مالکیت داده ها	رضایت آگاهانه	صحت داده ها	موضوعات اخلاقی ابزارهای محیط اینترنتی
							ابزارهای ارتباط مستقیم (مانند مصاحبه های رسمی یا غیر رسمی از طریق متن ، صدا، تصویر همزمان و غیر همزمان
							محیط های اجتماعی (مانند آرشیوهای ایمیل محور ،وب محور،اتاق چت ، فروم هاذ و...)
							شبکه های اجتماعی (مانند لینکدین ،فیس بوک ،توییتر و..)
							فضا های شخصی (مانند وبگاههای شخصی ،وبلاگ ها ،یوتیوب افرادو...)
							فضاهای اجتماعی (مانندفضاهای آواتار محور،فضاهای بازی)
							خدمات وب تجاری (مانند گوگل ،یاهو ،بینگو...)
							پایگاه داده هاو بانک های اطلاعاتی

چشم اندازی برای اخلاق پژوهش اینترنتی

پیدایش و پذیرش اجتماعی وب ۲ به ما اجازه می دهد به اخلاق پژوهش اینترنتی، نگاهی دوسویه یا گفت و گومحور داشته باشیم.

- وب ۲ می تواند به تقویت رویکردهایی بپردازد که بر اهمیت پرورش امر اخلاقی به عنوان فرآیندی دموکراتیک و از پایین به بالا تأکید می کند و نه آنچه از بالا به پایین دیکته می شود.
- همچنان که شبکه های اجتماعی، ویکی ها و دیگر امکانات وب ۲ به طور مستمر به تغییر تعاملاتی اجتماعی می پردازند، مفهوم پژوهش و به دنبال آن اخلاق پژوهش نیز دستخوش تغییر و تحول شده است.
- برخی اندیشمندان برای توصیف چشم اندازی از فرآیندهای اخلاقی دموکراتیک با رویکردی پایین به بالا یا مدل های اخلاق مشارکتی، از اصطلاح «اخلاق آپن-سورس» استفاده می کنند.

چشم اندازی برای اخلاق پژوهش اینترنتی

در حقیقت زمینه های پژوهش اینترنتی پویا و ناهمگن هستند.

ونسخه بومی و به روزشده مجموعه ای از ملاحظات اخلاقی (و نه مجموعه ای از کدها و دستورالعمل های قطعی) برای پشتیبانی و آگاهی از مسئولیت ها در برابر تصمیم گیری های مطرح در اخلاق پژوهش اینترنتی در ایران وجود ندارد لذا پیشنهاد میشود که پژوهندگان، فعالیت های پژوهشی خود را از نظارت و همکاری با هیئت های بررسی اخلاق دور نگه ندارند، بلکه آنها باید در جهت معرفی و تسهیل شرایط برای ظهور نسل جدیدی از اخلاق پژوهش در اینترنت گام بردارند.

تصمیم‌گیری اخلاقی

